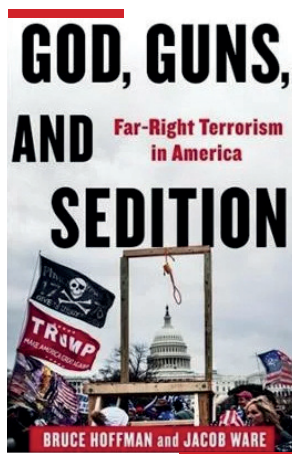


Bruce Hoffman, Jacob Ware, God, Guns, and Sedition. Far-Right Terrorism in America¹

Katarzyna Maniszewska

Centrum Badań nad Terroryzmem,
Collegium Civitas

 <https://orcid.org/0000-0002-8021-8135>



Autorzy recenzowanej monografii to badacze terroryzmu w kontekście walki z tym zjawiskiem. Bruce Hoffman, od ponad 40 lat badający ekstremizm i rozwój terroryzmu, to wieloletni ekspert RAND Corporation² i wykładowca Georgetown University. Jest autorem książki *Inside terrorism*³ wydanej przez Columbia University Press (trzecie wydanie w 2017 r.). Jacob Ware jest adiunktem Walsh School of Foreign Service na Georgetown University. Obaj są związani jako naukowcy również z Council on Foreign Relations⁴.

¹ B. Hoffman, J. Ware, *God, Guns, and Sedition. Far-Right Terrorism in America*, Columbia University Press 2024, 448 s. W czasie przygotowywania niniejszej recenzji książka nie była dostępna w języku polskim.

² Założony w 1948 r. amerykański think tank i niezależna organizacja badawcza non profit. Zajmuje się badaniami i analizami m.in. w zakresie bezpieczeństwa, zdrowia, edukacji, zrównoważonego rozwoju. Za: <https://www.rand.org/about.html> [dostęp: 13 VIII 2024] – przyp. red.

³ Polski przekład autorstwa H. Pawlikowskiej-Gannon nosi tytuł *Oblicza terroryzmu*. Książka ukazała się w 1999 r. nakładem wydawnictwa Politeja (przyp. red.).

⁴ Założona w 1921 r. amerykańska niezależna organizacja non profit, think tank i wydawca. Zajmuje się polityką międzynarodową i rolą Stanów Zjednoczonych w świecie. Za: <https://www.cfr.org/about> [dostęp: 13 VIII 2024] – przyp. red.

Publikacja została wydana w ramach serii A Council on Foreign Relations Book przez wydawnictwo Columbia University Press. Obejmuje 448 stron, w tym obszerną bibliografię (strony 255–411) oraz indeks nazwisk i pojęć. Składa się z prologu oraz dziewięciu rozdziałów:

1. *Accelerationism Reborn* (pol. Odrodzenie akceleracjonizmu).
2. *Battle Plan* (pol. Plan bitwy).
3. *Race War* (pol. Wojna rasowa).
4. *Armed and Dangerous* (pol. Uzbrojeni i niebezpieczni).
5. *Leaderless Resistance* (pol. Opór bez przywódcy).
6. *Racism Rekindled* (pol. Ponownie wzniecony rasizm).
7. *The Movement Goes Global* (pol. Globalny ruch).
8. *American Carnage* (pol. Amerykańska rzeź).
9. *Countering Far-Right Terrorism* (pol. Przeciwdziałanie terroryzmowi skrajnej prawicy)⁵.

Od pierwszego rozdziału autorzy prowadzą czytelnika przez historię pravicowego ekstremizmu i terroryzmu w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Punktem wyjścia jest szturm na Kapitol z 6 stycznia 2021 r. i porównanie symboliki obrazów z *Day of the Rope* (pol. Dzień Sznura) z powieści *The Turner Diaries*⁶ autorstwa białego suprematysty Williama Luthera Pierce'a (opublikowanej pod pseudonimem Andrew Macdonald). Autorzy pokazują, w jaki sposób działania pravicowych ekstremistów – jak na ironię – wpisują się w strategię akceleracjonizmu i rewolucji rodem z *Manifestu komunistycznego* Marksa i Engelsa.

Badacze przywołują interesujące dane statystyczne, które uwidaczniają, jak w USA, po obu stronach politycznego spektrum, wzrastała akceptacja dla użycia przemocy w celach politycznych. Jednym z cytowanych przykładów jest badanie z 2021 r. przeprowadzone przez University of Maryland i „Washington Post”. Jego wyniki wskazują, że jedna trzecia demokratów i nieco więcej republikanów przyznało, że przemoc w celach politycznych jest do pewnego stopnia uzasadniona (ang. *somewhat justified*). Dane odzwierciedlające radykalizację polityczną zestawiono ze statystykami dotyczącymi broni palnej. W USA mieszka ok. 4% światowej populacji, a jednocześnie obywatele tego państwa posiadają (chodzi o własność

⁵ Tłumaczenia pochodzą od autorki (przyp. red.).

⁶ Polski przekład nosi tytuł *Dzienniki Turnera*. Ukazały się dwa wydania w języku polskim – w 1999 r. i 2020 r. (przyp. red.).

prywatną, a nie o zasoby państwowe) 40% sztuk takiej broni (400 mln sztuk, na 100 obywateli przypada zatem ok. 121 sztuk).

W kolejnych rozdziałach autorzy pokazują, że prawicowy ekstremizm i terroryzm nie są zjawiskami nowymi. Korzeni ich współczesnej odsłony szukają w latach 70. XX w.: *Far from being an unfortunate symptom of today's society, the development of this threat has been systematically planned by lineage of violent, far-right extremists who have sought to project their hateful and anti-democratic views of the world into American society*⁷.

W rozdziale drugim przedstawiono ruch neonazistów i białych suprematystów. Autorzy uświadamiają, że stereotypowy obraz neonazisty jako niewykształconego człowieka, często z nizin społecznych, nie zawsze odpowiada rzeczywistości. Wspomniany już William L. Pierce, antysemita, uważany za jednego z głównych ideologów ruchu, założyciel ekstremistycznej organizacji National Alliance, ukończył prestiżowe studia, miał doktorat z fizyki, a nawet przez pewien czas wykładał.

Trzeci rozdział przybliży ze szczegółami historię procesu białych suprematystów z Fort Smith oskarżonych o spisek mający na celu obalenie rządu. Wszyscy spiskowcy zostali uniewinnieni, co – jak napisała cytowana w książce Kathleen Belew, amerykańska historyczka – dla prawicowych ekstremistów było zielonym światłem do stosowania przemocy⁸.

W rozdziale czwartym są opisane prawicowe grupy zbrojne, od Ku Klux Klanu do sekty Davida Koresha i historii oblężenia Waco w Teksasie. Członkowie tej sekty podpalili kompleks Mount Carmel, w którym się zabarykowali. Jest to jeden z przykładów wskazujących na związek pomiędzy prawicowym ekstremizmem a fanatyzmem i podatnością na teorie spiskowe.

Rozdział piąty jest poświęcony radykalizacji Timothy'ego McVeigha i zamachowi w Oklahoma City w 1995 r., w którym zginęło 168 osób, a blisko 700 odniosło obrażenia. Ta część książki kończy się wprowadzeniem do czasów prezydentury Baracka Obamy. Wybór w 2008 r. na prezydenta po raz pierwszy osoby o innym niż biały kolorze skóry, w połączeniu z trudnymi warunkami ekonomicznymi wynikającymi z recesji, stanowił żyzne podglebie dla nowego rozdziału w historii prawicowej przemocy w USA. Wątek

⁷ „Daleko tu do niefortunnego objawu charakterystycznego dla dzisiejszego społeczeństwa, rozwój tego zagrożenia został bowiem systematycznie zaplanowany przez linię brutalnych, skrajnie prawicowych ekstremistów, którzy starali się przenieść swoje pełne nienawiści i antydemokratyczne poglądy dotyczące świata na amerykańskie społeczeństwo”. Zob. B. Hoffman, J. Ware, *God, Guns, and Sedition...*, s. 11.

⁸ Tamże, s. 60.

ten jest rozwinięty w rozdziale szóstym, w którym problem pravicowego ekstremizmu przedstawiono w szerszym światowym kontekście (omówione są m.in. zamachy w Norwegii w 2011 r. i w Oak Creek w USA w 2012 r.). Autorzy analizują czynniki sprzyjające radykalizacji, w tym rozwój mediów społecznościowych, wskazując na aspekt medialny terroryzmu i osie narracji pravicowych ekstremistów (wśród nich kryzys migracyjny – szczególnie w Europie oraz rasizm i nienawiść do osób czarnoskórych – w USA).

Analizując przykłady coraz bardziej radykalnej narracji, badacze opisują w rozdziale siódmym historię i tło kolejnych zamachów dokonanych w USA – w Charlottesville (2017 r.), w Pittsburghu (2018 r.), El Paso (2019 r.) oraz w Nowej Zelandii – w Christchurch (2019 r.). Pokazują, jak terroryści wzajemnie się inspirują, a dzięki mediom społecznościowym wydaje się, że mają poczucie przynależności do szerokiej grupy (mimo że działają w pojedynkę). Hoffman i Ware wskazują, że media te dają ekstremistom możliwość bezpośredniego docierania do osób podatnych na radykalizację.

W rozdziale ósmym autorzy podjęli temat teorii spiskowych i na przykładzie pandemii COVID-19 ukazali, jak rozprzestrzeniają się teorie spiskowe wzmacniające radykalizację po prawej stronie politycznego spektrum. Naświetlili także rolę przywódców politycznych w tym procesie, odwołując się do wypowiedzi Donalda Trumpa. Pokazali ponadto, jak ruch QAnon zyskał na popularności w wyniku posługiwania się narracjami opartymi na mowie nienawiści. Ta część książki kończy się szczegółowym opisem wydarzeń z 6 stycznia 2021 r. i stanowi klamrę z rozdziałem pierwszym.

W rozdziale końcowym są zaprezentowane rekomendacje dla decydentów. Hoffman i Ware zwracają uwagę, że walka z rodzimym terroryzmem może być trudniejsza niż z terroryzmem „z zagranicy”. Rekomendacje są podzielone na trzy części: a) krótkoterminowe (w tym odpowiednie ramy prawne), b) średniookresowe (w tym wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego) oraz c) długoterminowe (nakierowane na odbudowanie jedności i przeciwdziałanie polaryzacji społecznej).

W recenzowanej publikacji autorzy opisują w obszerny i udokumentowany sposób historię, rozwój ruchu pravicowych ekstremistów i terrorystów, ich modus operandi, wzajemne powiązania, inspiracje, a także teorie spiskowe, służące jako rodzaj spoiwa ideologicznego rozdrobnionego ruchu. Zwracają przy tym uwagę na rolę mediów społecznościowych jako czynnika, który z „prędkością ponaddźwiękową” przyspieszył wzrost ekstremizmu. Chociaż w pracy podjęto temat skrajnej prawicy, pewne obserwacje

dotyczące procesów radykalizacji wydają się uniwersalne dla szeroko rozumianego ekstremizmu, niezależnie od ideologii, która za nim stoi.

God, Guns, and Sedition. Far-Right Terrorism in America to z pewnością cenna lektura dla badaczy terroryzmu. Przedstawia przekrojowo historię ruchów ekstremistycznych w USA, porządkując wiedzę dostępną dotychczas w różnych źródłach, oraz obrazuje, jak postępuje radykalizacja i jakie czynniki ją wzmacniają. Spośród licznych tytułów poświęconych prawicowemu ekstremizmowi, które ukazały się w ostatnich latach w USA⁹, recenzowana publikacja wyróżnia się kompleksowym podejściem oraz ujęciem praktycznym.

Książkę można polecić również pracownikom administracji państwowej odpowiedzialnym za poziom strategiczny systemu antyterrorystycznego w RP, zwłaszcza w kontekście analizy wniosków systemowych związanych z reagowaniem na wzrost polaryzacji i radykalizacji zaprezentowanych w monografii, a także studentom. Pozostaje zatem mieć nadzieję, że wkrótce będzie dostępne jej wydanie w języku polskim.

Dr Katarzyna Maniszewska

Doktor nauk humanistycznych, magister filologii germańskiej oraz magister dziennikarstwa i komunikacji społecznej. Ekspert ds. terroryzmu i członek Rady Naukowej Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas. Od 2010 r. wykładowca tej uczelni. W pracy badawczej zajmuje się problematyką związaną z terroryzmem i ekstremizmem politycznym, podejmując tematy politologiczne i medioznawcze.

Kontakt: katarzyna.maniszewska@civitas.edu.pl

⁹ Na przykład: E. Reeve, *Black Pill. How I Witnessed the Darkest Corners of the Internet Come to Life, Poison Society, and Capture American Politics*, Atria Books 2024; B.F. Walter, *How Civil Wars Start. And How to Stop Them*, Crown 2022; M. Browning, T. Browning, *The Hate Next Door. Undercover within the New Face of White Supremacy*, Sourcebooks 2023; D. Neiwert, *The Age of Insurrection. The Radical Right's Assault on American Democracy*, Melville House 2023.